

ספריית המכללה
מכללת יעקב הרצוג
ליד ישיבת הר-עציון

עשרים

שנות קוממיות ועצמאות

בעריכת

ראובן אבינעם

~~1.43~~
62

~~303~~
224

עלילות גבורה חוברת י"א

משרד הבטחון
אגף פת-אדם

א"ר תשכ"ח

4.30
167

רב-אלוף משה דן
שר הבטחון

רוח הלווחמים

מדינת-ישראל קמה במלחמה. לוחמיה - חילים ואזרחים - הדפו והביסו את חילי הצבאות הערביים שתקפו אותה מצפון, ממזרח ומדרום. גם לאחר קום המדינה לא פסקו ההתנגשות, וגם פהן, בפעולות-התגמול ובמערכת-סיני, היתה יד הישראליים על העליונה. מהו מקור עצמתה של ישראל? יתרון טכני? עדיפות ארגונית? עליונות מורלית? ומהי בדיוק המשמעות של עליונות מורלית? מהו זה המאפשר היום לישראל לגבר על ארביה, כפי שנצח דוד את גלית? ואולי באמת טוב לפתח בכמה הערות על אודות מלחמת דוד וגלית. דוד לא היה טפוס תמים-אמוציונלי, המתפרץ לקרב בכח אמונתו בלבד והמוכן להשליך את נפשו מגד ללא שקולים יתרים. הוא היה לוחם ממלח ומחשב: לא רק דוד המלך המבוגר, מכניע שכניו ומרחיב גבולות ישראל, אלא גם דוד הרועה, "נער אדמוני עם-יפה מראה". גם הוא חקר וברר, ראשית לכל, מה הגמול המבטח למי שיכה את גלית. אחר-כך נסה את הציוד הקטבנציונלי - קובע הנחשת, השריון והחרב - ופסלם, כי לא נסה בהם, ורק אחר-כך יצא למערכה כשבדוד מקל, חמשה חלקי אבנים וקלע.

מי יודע מה היו תוצאות הקרב לו אמנם התמודד דוד עם גלית במלחמת-חרבות. כאשר בחר דוד לעבר לאבנים, לא ותר למעשה, אלא השיג יתרון בנשקו. לגלית לא היתה קשת ולכן לא יכול היה

לפגע ממרחק, ודוד נצל מצב זה ושלח אבן למצח-גלית בעזרת קלעו. במלים אחרות: דוד לא לחם בגלית כאשר נשקו נחות, אלא להפך - בנשק עדיף, וגדלותו לא היתה בכך שהיה מוכן לצאת למלחמת חלש כנגד חזק, אלא בזאת שידע למצא דרך לנצל נשק, בו יכול החלש להשיג יתרון ולהיות לחזק.

גם בחלק הרוחני, כבנשמי, מסביר לנו התנ"ך את סגולותיו של דוד. הוא אמנם הכריז כי "לא בחרב ובחנית יהושיע ה', פי לה' המלחמה"; אולם לא ההסתמכות על נסים אלא האמונה בכחו, היא שהנחתה אותו. דוד ידע כי אין להרתע מהחזק. הוא נאבק בדב ובארי רכול להם. מאחוריו היה נסיון האומר כי אין "מלחמות אבודות"; יש לוחמים קטני-אמנה יש דרכי-מלחמה לא נכונות. אולם מי שנכון להלחם בחרוף-נפש - ימצא דרכים להתגבר על הארי, על הדב ועל גלית. על אודות גלית אין התנ"ך מרבה בדבור. מספר רק על גופו: הוא היה גבה וחזק. אף-על-פי-כן אפשר אולי ללמד על אפיו לפי הציוד שנשא. כל גופו עטה שריון: קובע נחשת, שריון קשקשים, מצחיות נחשת להגן על הפרקים וצנה (מגן) שהוליד לפניו נושא-כליו. איני יודע אם אפשר להסיק מכך שגלית נעדר עז-נפש, אבל בלי ספק חרד וחשש לגופו ועשה כמיטב יכלתו להגן ולסוכך עליו.

לתפיסה הדפנסטיבית הזאת (קו מגיע נד) היו, כמובן, גם תוצאות מכבידות - פשוטו פמשמעו. משקל שריונו (קשקשי נחשת) היה כחמשים וחמשה קילוגרם, ולהב חניתו (ברזל) - ששה וחצי קילוגרמים. לאלה יש להוסיף עוד את קובע הנחשת, מצחית הנחשת, כידון, חנית וחרב. משקל הציוד שנשא גלית על גופו עלה על שבעים קילוגרם. אכן מבצר מרשים! אך אם היתה זו מכונת-מלחמה יעילה - ספק רב. בקרב-

הגנה יכול היה גליית עמוס-הנחשת לנצח, אולם לתמרן, לנוע במהירות-
בנדאי שלא היה מסגל. (התנ"ך מצין כי דוד רץ ואלו הפלשתי הלך).
ואולי גם לא רצה? אולי לא השריון הגן על גליית, אלא גליית הסתתר
מאחורי השריון בהשאירו למתכת לעשות את המלחמה?

הבאתי באריכות-מה את צדדיה השונים של מלחמת עמק האלה
לא משום שאני מערער על הסמליזת שהעניקו לה בדורות הבאים.
אדרבה, אין סמל שיבטא את לוחמי-ישראל בדורנו טוב יותר מאשר
מלחמת דוד בגליית. הטען הדגשה הוא כי דוד לא המיר במלחמתו
את הנשק ברוח; הוא לא סמך על אלהי צבאות שיעשה בשבילו את
המלחמה, אלא חפש ומצא דרך-לחימה, בה יהיה לו יתרון צבאי על
פני גליית. אולם לחימה זו תנאי לה: רק מי ש"רוח אלהים בקרב"ו
יכול לעשותה. זוהי לחימת הנועזים, העשויים לבלי חת.

נצחק במלחמה אפשר להשיג רק על-ידי יתרון צבאי, ועליונות
מורלית חיבת למצא לעצמו דפוסיים טכניים-צבאיים כדי שיהיה לה
משקל בקרב.

סגל הפקד המעצב היום את צה"ל הגו ה"דור" השלישי מאז קום
המדינה. אני מתכן למפקדים הצעירים - מפקדי הפלגות, המחלקות
והקתות, הצוללנים וטיסי-הקרב; אלה שיוצאים בראש החלקה
לפשיטה מעבר לגבול ומזנקים ראשונים לעמדות הארב; אלה שכה
רבים מהם נופלים בקרבות, שבילקוטיהם סמונת יותר שושנים שחורות
מאשר שרביטי מרשלים. ה"דור" שקדם להם נהג את יחידות צה"ל
בפשיטות-התגמול של 1954-1956 ובמערכת-סיני וה"דור" שלפניו עשה
זאת בשנת 1948 במלחמת-השחרור.

הזמן העובר בין דור לדור בצה"ל הוא כעשר שנים - תקופה בה

מתחלפים רב המפקדים. הותיקים מגיעים לצמרת ואת היחידות
הלוחמות מקבל לידיו הדור הצעיר. אולם לא רק זמן מבדיל בין
הדורות. במשך עשר שנים מתהרים שניים פוליטיים, טכניים וחברתיים,
הנשק והציוד (בעקר של תיל-האור) משתכלל, האויב מתקדם
ומתעצם, ובראש וראשונה משתנית החברה. הנערים המתגייסים לצבא
הנם תוצר של החברה האזרחית ועד להתגייסותם הם נושמים את
אירת-הרחוב. הרוח המנשבת היום אינה דומה לזו של 1956, כשם
שישראל של מערכת-סיני לא היתה הישוב הותיק של 1948. על השפעת
השכלולים והשניים בנושק על אפיו של הצבא - לא כאן המקום לעמד.
אעיר רק על הזקה שבין החברה לרוח-הצבא.

אין ספק כי באפיו של הצבור הישראלי התחוללו במשך עשרים
השנים האחרונות שניים קטביים. אף-על-פי-כן, אני סבור שהמורל -
רוח-הלחימה של המפקדים הצעירים, המשרתים בצבא כיום, אינו
נופל משל קודמיהם - ממורל הצבא במערכת-סיני או במלחמת-
השחרור. אדרבה, נראה לי שמבחינה הקרבית המפקדים של היום
עולים על קודמיהם. במלים אחרות: בני העשרים של 1948 היו אמנם
חניכי תקופה יותר אידיאליסטית מהנוכחית ובמבחינה האזרחיים של
החיים היו מוכיחים את עצמם כפחות קריטיסטים מהצעירים של
היום - נערי "דור האספרסו", אולם דבר זה אינו חל על השטח הצבאי.
על אף שאיפתם לנוחיות - למכתית, לדירה מרוחת, למשפחת גבהה
וכו' - שאיפה שהיא היום חזקה בהרבה מזו ששררה בישראל בשנות
הארבעים - הרי מספר המפקדים הצועדים קדימה וקוראים לחיליהם
"אחרי!" (הם עושים זאת בקול נמוך; רק רס"רים במגרש המסדרים
צועקים!) גבה היום מאשר בצה"ל של 1948 או אף של 1956.

שנה שורי החריש). והשומרים היהודים חקו את שכניהם - חבשו כפיות, לבשו עֲבִיזוֹת וטִפְחוּ שפמים מחדדים כלפי מעלה.

אף שהשומרים העברים היו אמיצים ונועזים, רחוקים היו מלהשיג עליונות על אויביהם. גם בין העֲבִיזִים והשומרים הערבים נמצאו בחורים עשויים לבלי חֶת וה"טכנולוגיה" של הסוסה הערבית האצילה, האבן-חמשה (רובה בעל מחסנית של חמשה כדורים) וה"ידע המקצועי" - התמצאות בשבילי נְאָדִי פִיג'ס - לא העניקו לשומר היהודי כל יתרון. עדיפות הלוחם הישראלי על פני הערבי החלה מסתמנת יותר מאַחֵר כאשר ההתנגשויות נערכו במסגרות קולקטיביות (הגנת-ישוב) וביחידות צבאיות (התמודדות), בהן דרוש צְרוּף של אינטליגנציה, יָדַע ורמת לחימה גבוהה.

איני סבור כי הבטוי העקרי לעליונותם של החילים היהודים בקרבותיהם עם החילים הערביים היה בכך, שהמעטים הביסו את הרבים. קדם-כל עריכת החשבון אינה פשוטה. אנו נוהגים לאמר כי במלחמת-השחרור נצחה ישראל שבע מדינות ערביות שתקפו אותה. במדה שהמדבר במדינות, - גסחה זו נכונה. מצרים, סוריה, עירק, ירדן, לבנון, ערב הסעודית ותימן הכריזו מלחמת-כפוש על ישראל - ובסופו של דבר נאלצו להפסיק את המערכה ולהסוג. אולם אם הכונה אינה למדינות, אלא ליחידות-הצבא שלחמו, ספק אם בשלבים האחרונים של מלחמת-השחרור נהנו הפחות הערביים שלחמו בישראל בכל מקום מיתרון מספרי. וכן גם במערכת-סיני. גם כאן צריך להבחין בין החילים המצריים שהיו בחזית-סיני - שעלו במספרם על חילי צה"ל שהשתתפו במערכה זו - לבין החילים שלקחו למעשה חלק בהתנגשויות.

(אפשר, כמובן, לטען שבזאת מתבטאת נחיתותם של הערבים - שאין הם מצליחים להטיל לזירת ההתמודדות את הכֶּחַ הצבאי הטמון בחמשים מליון נפש. אולם טענה זו אינה משנה את העבדה כי במלחמות בין הצבא הישראלי לבין הצבא הערבי לא תמיד עלה מספר החילים הערביים על הישראליים). כָּשְׂרוּ הקרבי של הצבא הישראלי ורוח-הלחימה של חיליו ראויים לציון כשלעצמם ולא רק בהשוואה לאלה של הערבים. למדינות הערביות יש חסרונות ופגמים יסודיים, המקרים מקור חלשה לצבאותיהם ומונעים מאתם להעריך כראוי למלחמה. אולם פְּחוּ של הצבא הישראלי אינו רק יחסי. אין הוא פוגקציה של חלשת הערבים. ההתנדבות לתפקידים מסכנים - רצונם של המתגייסים הצעירים להספח דוֹקָא לצנחנים וליחידות מיוחדות כדי לשאת במלא נטל הקרב, נהג המפקדים להמציא בשורה הראשונה של יחידותיהם בעת ההסתערות - כל אלה מעניקים לצה"ל רמה קרבית גבוהה ללא תנאי וקשר למגרעותיהם של החילות הערביים.

יתר על כן: ברוב ההתנגשויות שנערכו מאז מלחמת-השחרור בין פחות ערביים לישראלים לא היה משקל מכריע לכמות החילים המשתתפים בקרב. בקרבות-האייר נלחמו לרוב זה בזה טיסיים בודדים או זוגות. התנגשויות אלו בעת מערכת-סיני ובשנים שלאחריה נסתיימו קָלֵן בנצחונם של הישראלים. כן היה הדבר גם בפעולות-התגמול. המבחן לא היה כמותי. הבעיות שעמדו בפני היחידות הישראליות היו לרוב מסע אֶרֶץ ברגל עד לאזור הקרב, התקרבות בחשאי אל משלט האויב, פעולה מתאמת ומהירה בעת ההסתערות ולחימה פנים אל פנים, אחד מול אחד, בעמדות ובתעלות-הקשר. ההצלחה בפעולות אלו היתה מְתִיבָה באמץ-הלב, בידע-קרב ובנכונות להסתכן האחד

למען רעהו. במקרים אלה הגברת מספר החילים לא היתה עזרת. המבחן היה איכותי ולא כמותי.

הנתונים הקובעים היום את פעלת הצבא הישראלי שונים לחלוטין מאלה שקדמו להקמת המדינה. השתנה לא רק הסטטוס (צבא במקום ארגוני-מחתרת), הארגון והציוד; השתנתה גם הקונצפציה - במקום המגמה ההגנתית שהיתה בעבר גשת-היסוד, התפתחה בצה"ל יותר ויותר התפיסה ההתקפתית. הצבא הישראלי אמנם נקרא "צבא הגנה", אולם אין הוא צבא העתי. הוא (במובן הצבאי החיזבי של המשג) צבא אנרסיבי, בתפיסתו הטקטית - ובעקר ברוחו. שני ה"דורות" האחרונים פעלו רק במסגרת אנרסיבית. הם לא נערכו לאף קרב-הגנה אחד. מערכת-סיני, פעלות-התגמול והפשיטות שמעבר לגבול היו מבצעי-התקפה מבהקים ומבחינה תנוכית היה לדבר זה ערך מכריע. קרב-הגנה אפשר לקים גם ללא מורל גבה, בחסר-בררה, כשהגב אל הקיר, בחסות בצורים ובהפעלה אוטומטית ומתכנת מראש של כלי-הגשק השונים. אולם התקפה, פריצה לחפירות האויב, פבוש משלטיז והסתערות על יחידותיו אי אפשר לעשות ללא רוח-לחימה נועזת. יתר על כן: בהתקפות - ובעקר של יחידות קטנות, מחלקות ופלגות - המפקד חייב להיות גם מנהיג, קטר הסוחר עמו את אנשיו.

ולא רק הפעלות שבצעו למעשה. גם ההערכות המחשבתית השוררת בצבא הגנה התקפתית. גבולותיה של ישראל וכן רב השטחים שמעבר להם נעדרים מעצורים טבעיים (נהרות גדולים, הרים גבהים וכדומה) ואף לא הוקמו בהם בצורים מלאכותיים. גם בעת מלחמה אין ביקלתם של הצבאות הערביים ליצר קו-חיות הרמטיים "מים אל ים", כפי שנעשה באירופה. מצב זה - אפי השטח הקל לגידות והדלילות

(היחסית) בגיסות ובבצורים - מעודדים טקטיקה אופנטיבית ונותנים דרור למחשבות על פריצות נועזות לשטח האויב, פעלות עקוף וחדירות עמקות.

אך הסבה המכרעת למגמה זו נעוצה לא בגורמים פסיים, בקרקע ובציוד, אלא באפיים של המפקדים. ההסבר כי הגידות מתחייבת מהנתונים הטקטיים הוא רק תרדץ טכני, שבא כדי להגשים את המשאלות שבלב הדור הצעיר של המפקדים - נערים חדורי אמונה בפח הישראלי וצמאי מרחב ותעופה לפעלתם.

הפטי הטכני המבהק ביותר לגישה החדשה (התקפתית במקום הגנתית) הוא העדר בצורים וגדרים בגבולות המדינה. אף שמדיניותה של ישראל (ודבר זה מקבל, ללא ערעור, גם על הצבא) הגנה, מבחינה מדינית, הגנתית ביסודה, נמנעו, במשך כל השנים, האחראים לצבא הישראלי מלנקט אמצעים הגנתיים. תנוכתם להתגרות הערבית היתה - מכת-גד, התקפה על בסיס-האויב, העברת המלחמה לארצות-ערב ולא הסתגרות והתגוננות מאחורי מחסה. המשג "מלחמה עם הערבים" מצטייר בעיני רוחו של החיל הישראלי בהתקפה שלו על עמדות סקטיות של יחידת-צבא ערבית. הבעיות הנצבות בפניו הן איך יחצה את הירדן, איך יעבר את מדבר-סיני, איך יפנה את המוקשים המגנים על המשלטים הערביים, איך יפרץ את הגדר ואיך ישתק את עמדות-המקלעים. ואלו גדרות, בצורים, תעלות-קשר ואש הגנתית הן, בדרך כלל, משגים נרדפים לצבא הערבי. על עצמו חושב החיל הישראלי במשגים של הסתערות, צניחה, תנועת-שריון וסיורי-לילה. לכאורה, לדברים אלה אין חשיבות. אפשר לאמר, כי בבוא יום-המלחמה תנפץ המציאות את ההיזות הדמיוניות על אודות מיי-עשה-

היה בעת הקרב. אולם אין זה כך. היותו אלו - הרוח שבה חי הצבא, אמונתו בכחות והנכונות הבלתי-מסיגת להסתער ולכבוש - "דברי-זכות" אלה הם שקובעים את מהלך המלחמה יותר מגורמים פסיים רבים ותכבדים.

אני חושש, כי דברי יצלצלו כפרזה, אולם האמת היא כי הצעירים זאלה חיים את שנות-הנערות-והבחורות שלהם (משהו שבין גיל עשר לגיל השלושים) כבשפָּרוֹן, כנסחפים במגנינה אדירה המתנעת בקרבם. הם חדורים אמונה עזה (זו שאנו, המבגרים והמגסים, קוראים לה "בלתי-שקולה") - בכחם, בתחושת שליחות, שליחות שאינה חובה אלא זכות - זכות להיות ראשונים, מפלסים, מעים, נושאים-המחרשה-החרב של העם היהודי. ומעל לכל, הם שטופים באהבה ללא מצרים לארץ - לנגב, לגליל, למדבר-סיני, לסלע האדום ולצאלים שבערבה; לחמסין המיבש את לח-העצמות וללילות השחורים זרועי-הכוכבים; לחברים שביחידה, לתמי ולענת המחכות בבית ולאורות השובים הנשארים מאחוריהם לאחר שהם חוצים את הגבול.

מקור התחושה הזאת מגן. משלבים בו גדלתה וכשלונותיה של ההסטוריה היהודית. ראקציה לדמיון השלילי של היהודי הגלותי, עם הכרת גאון על השתיכותם לעם בעל עצמה רוחנית, הנשרף על קדושהשם והשומר על אמונתו חרף רדיפות ואינקוויזיות. ומעל לכל - התג'ן ומדינת ישראל. בשני הדברים הללו יש להם מה שלא היה להוריהם - תחושת הנורמליות, העצמאות, הממשות שבאזרחותם הישראלית, והקרבה הבלתי-אמצעית לתג'ן, לעברים שישבו על אדמתם ביהודה ובשומרון בימי השופטים, ומלכות בית-דוד. בשבילים

הגלבע השחוק, המים הצועים מבור בית-לחם וצורי היעלים במדבר עין-גדי אינם מיתוס שבאגדות בנות שלשת אלפים שנה. זהו נוף חייהם, קרקע רגליהם. השבילים בהם נמלט דוד משאול ושמשון ירד תמנתה הם השבילים לפשיטות-התגמול ולחליות-הסיור.

מפקדי הצנחנים - אריק, דודי, מוטה (אשר הם עצמם בשר מבשרו ועצם מעצמו של דור זה) השכילו לקלט פהוס נפשי זה ולעצב לו משטר-לחימה הולם. נסיגה - ולו גם בתנאים הקשים ביותר - לא העלתה על הדעת. (קרב המיתלה במערכת-סיני, שהיה עקב מדם ואשר אף יחידה אחת בצה"ל לא היתה מסגלת לכצעו - הנו דגמה לכך). הרוגים ופצועים לא השארו בשדה גם כאשר היה פגזים פָּרוֹן בהסתפנות ובאבדות. פצועים ש"הריחו" כי עומדת להערך פעלה וחילים שהשלימו את שרותם היו מסתלקים מבת-החולים ונוטשים את עבודתם האזרחית כדי להצטרף למבצע ו"לתת כתף לחבריה" - והמשגים "מספן מדי", "מעטים מדי" ו"בלתי-אפשרי" נמחקו מהלפסיקון.

לו הייתי צריך לציין - מבין אלה שפגשתי - חיל ישראלי לדגמה, הייתי נוקב בשמו של מאיר הר-ציון. הוא, כמובן, אינו "החיל הישראלי האפניני". האפניני הוא הבינוני ואֵלו הר-ציון - משכמו ומעלה. כלומר: הוא לוחם ישראלי טפּוּסִי, אלא שהוא עושה זאת יותר טוב מאחרים, הרבה יותר טוב. הוא סִרְר מעלה, מסתער נועז, נבון-קרב ועקשן ללא פשרות: הדרך לתאָר את דמותו אינה בקשירת כתרים לשמו, אלא בספור פעולותיו, סיוָריו מעבר לגבול, הפשיטה לחברון בזום-השלג, פְּבוּש העמדות הסוריות במבצע פְּגֵרַת וקרב אל-רהאָוה - הקרב שבו גם נפצע קשה.

המיחד שבהרציון (וגם דבר זה ביסודו הנה נחלת כלל בני-דורו) הוא הצרופה של החיל הנועז והנקשה - המסגל להגות אף מעצם הקרב - עם הנפש החולמנית, המזוג של הצנחן בעל הפמתה האדמה עם האפר המוצא ספוק בעבודה אפרה וקשה. תכונות אלו שלכאורה שוררים ביניהן הבדלים קטביים, הנה למעשה בטויים שונים לאותם מאינים, סגולות היונקות מאותו מקור נפשי. הרציון, המתגורר עתה עם אשתו וילדיו בבית בודד ליד המבצר הצלבני כאוכב-אל-הואה ומוצא תכן חיים בגדול-בקר, איננו ה"היד" החקלאי של ה"ג'קל" החיל. אותם השאיפות והמניעים מנחים אותו להצטרף לצנחנים או להתמכר לעבודה מפרכת בערוצים התלולים של עמק-הירדן.

אני מניח, כי לא רק אנכי, אלא כל מי שעקב אחר מבצעיו של מאיר הרציון רואה בו לוחם מפלא, מנהיג-קרב למופת. אולם עלי להודות, כי בהצביעי עליו כעל החיל הישראלי בהא הידיעה נצבת לפני לא רק דמותו הקרבית (גבה, שרירי, בלורית עבתה שמוטה על מצחו וחיוך מביש המכסה על המתיחות והעיפות). חרותה בזכרוני פגשתי הראשונה אתו, פגישה שאין לה קשר למלחמה.

אני חושב שזה היה בשנת 1954. סירנו לארך הגבול המצרי, ליד בארותים. בשטח היו מטלים פגרי גמלים שנירו בהתנגשות עם בדואים בפעלה קודמת. על אחת הנבלות המרחקת כמה מאות מטרים מאתנו עמדה צפור שחורה גדולה. רציתי לירות בה. כרעתי על ברפי והרמתי את רובי. אולם עוד לפני שהספקתי לכון כראוי משך משהו בזרועי ונער בי: "מה אתה עושה? זה נשר!"

הסתכלתי לאחורי. מולי עמד מפקד פתת-הסיוור - מאיר הרציון. אינני זוכר אם כבר הייתי רמטכ"ל או רק ראש אג"ם. מכל מקום

השמטת הרובה מדי על ידי רב-טוראי לא היתה פרוצדורה רגילה. הרציון הסביר לי, כי שרדו בארץ רק שלשים זוגות נשרים וש לשמר עליהם לכל יפחדו. בסביבה זו שוכנים שני נשרים. הם מקנים על סלע תלול - מקום ששועלים וחתולי-בר אינם יכולים להגיע אליו ולטרף את הגוזלים.

נסענו אל צוק-הנשרים. כשהתקרבונו ירדנו מהקומנדקר ונסינו לגשת בהחבא אל הסלע. אולם הנשר הדוגר הבחין בנו והתנשא למרום. זמן רב חלף מאותה פגישה. לז הייתי צריך למצא עתה את מקום בו קננו הנשרים לא הייתי יכול לעשות זאת. אבל קטע אחד מהתמונה נשאר בהיר בזכרוני: נשר ממריא, בטפיחות כנפים כבדות אך גרציוזיות, מתרומם בעגל ספירלי, חג ומגביה, חג ומגביה, והרציון, נשען על רובהו, עוקב אחריו במבטו, לא מבט של סקרנות, גם לא מבט של התפעלות, אלא מבט "מקצועי", בוחן, מבט של מי שרוצה לראות את פרטי-הפרטים, כאלו כדי ללמד ממנו.